

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

05 02 2026

м. Київ

№ 188

Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які здійснюють освітній процес у другому циклі базової середньої освіти в спеціальних закладах загальної середньої освіти/спеціальних класах закладів загальної середньої освіти «Сучасні підходи до викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) у спеціальних ЗЗСО і спеціальних класах ЗЗСО»

Відповідно до абзацу п'ятнадцятого пункту 10 Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами), підпункту 13 пункту 4 та пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 (зі змінами), з метою підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які здійснюють освітній процес у другому циклі базової середньої освіти в спеціальних закладах загальної середньої освіти/спеціальних класах закладів загальної середньої освіти,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які здійснюють освітній процес у другому циклі базової середньої освіти в спеціальних закладах загальної середньої освіти/спеціальних класах закладів загальної середньої освіти «Сучасні підходи до викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) у спеціальних ЗЗСО і спеціальних класах ЗЗСО» (далі – Типова програма), що додається.

2. Директорату дошкільної та інклюзивної освіти (Лотоцька Алевтина) забезпечити оприлюднення Типової програми на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Коновалову Анастасію.

Міністр

Оксен ЛІСОВИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Наказ Міністерства освіти
і науки України**

05.02.2026 № 188

**Типова програма
підвищення кваліфікації педагогічних працівників,
які здійснюють освітній процес у другому циклі базової середньої освіти
в спеціальних закладах загальної середньої освіти / спеціальних класах
закладів загальної середньої освіти
«Сучасні підходи до викладання навчальних предметів (інтегрованих
курсів) у спеціальних ЗЗСО / спеціальних класах ЗЗСО»**

Розробники: учасники робочої групи відповідно до наказу державної установи «Український інститут розвитку освіти» від 24.12.2025 № 302-аг.

Рецензенти:

Мога М. Д., професор кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти Факультету психології та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, доктор педагогічних наук, доцент;

Дашковська А. В., директор комунального закладу «Одеський навчально-реабілітаційний центр «Зоресвіт» Одеської обласної ради», кандидат педагогічних наук, учитель-методист, заступник голови Експертної комісії зі спеціальної педагогіки Міністерства освіти і науки України.

Термін дії програми: з 2026 до 2031 року.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які здійснюють освітній процес у другому циклі базової середньої освіти в спеціальних закладах загальної середньої освіти / спеціальних класах закладів загальної середньої освіти (далі – спеціальні ЗЗСО / спеціальні класи ЗЗСО), «Сучасні підходи до викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) у спеціальних ЗЗСО / спеціальних класах ЗЗСО» (далі – Типова програма), зумовлена комплексом системних змін у державній освітній політиці, реформуванням змісту й результатів базової середньої освіти, а також сучасними викликами спеціальної та інклюзивної освіти.

Типова програма розроблена з урахуванням вимог чинного законодавства України у сфері освіти, зокрема законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 800

(зі змінами), Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988, Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 (зі змінами), професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» затвердженого наказом МОН від 29.08.2024 № 1225, Методичних рекомендацій щодо розроблення типових програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, затверджених наказом МОН від 13.10.2025 № 1349, та інших нормативно-правових актів, що регламентують організацію освітнього процесу в спеціальних ЗЗСО / спеціальних класах ЗЗСО.

Особливої актуальності Типова програма набуває у зв'язку з реалізацією другого циклу базової середньої освіти, який передбачає перехід до базового предметного навчання та потребує від педагогів глибокого розуміння змісту Державного стандарту базової середньої освіти, уміння адаптувати та модифікувати зміст навчальних програм, методи й форми навчання учнів / учениць з особливими освітніми потребами (далі – з ООП) з урахуванням їхньої категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів) та особливостей психофізичного розвитку. Упровадження принципів НУШ у спеціальній освіті також вимагає від учителя спеціального ЗЗСО / спеціального класу ЗЗСО сформованих компетентностей у сфері компетентісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та інтегрованого навчання, формувального оцінювання, педагогіки партнерства та командної взаємодії.

Важливим чинником затребуваності цієї Типової програми є цифровізація освіти та поширення дистанційного й змішаного навчання. Сучасний спеціальний ЗЗСО / спеціальний клас ЗЗСО неможливий без використання асистивних, цифрових та адаптивних технологій, а також елементів штучного інтелекту для персоналізації навчання. Типова програма орієнтована на формування в педагогів здатності добирати та адаптувати електронний контент, використовувати спеціальні технічні засоби та цифрові інструменти для компенсації порушень розвитку й подолання освітніх втрат учнів / учениць з ООП.

Зміст Типової програми відповідає сучасним соціальним викликам, зокрема потребі створення безпечного, здорового, спеціального освітнього середовища для забезпечення психолого-педагогічної підтримки, запобігання булінгу й дискримінації, розвитку життєвих і соціальних компетентностей здобувачів освіти. Особливу увагу приділено питанням профорієнтації та кар'єрного консультування учнів / учениць з ООП, що є важливим складником їхньої соціалізації та подальшої інтеграції в суспільство. Типова програма враховує специфіку учнівського контингенту спеціальних ЗЗСО / спеціальних класів ЗЗСО та потребує адаптації її змісту суб'єктами підвищення кваліфікації відповідно до освітніх галузей, які викладають педагогічні працівники з визначенням мінімально необхідних аспектів спеціальних професійних умінь, якими має володіти вчитель залежно від категорії (типу)

особливих освітніх потреб (труднощів) учнів, зокрема в частині планування освітнього процесу, добору методів і технологій навчання, організації освітнього простору та реалізації корекційно-розвиткової складової. Це сприятиме формуванню чіткого розподілу й опису професійних дій педагога з урахуванням специфіки психофізичного розвитку здобувачів освіти. Такий підхід забезпечує чітке розмежування між інклюзивним навчанням та спеціальною освітою, оскільки освітній процес у спеціальних ЗЗСО / спеціальних класах ЗЗСО має іншу педагогічну природу, ніж в інклюзивних класах ЗЗСО. Це підсилює корекційно-розвитковий компонент Типової програми, сприяє ефективному професійному розвитку педагогів спеціальних ЗЗСО / спеціальних класів ЗЗСО і підвищенню якості освітнього процесу для здобувачів освіти з різними категоріями (типами) особливих освітніх потреб (труднощів).

Типова програма є своєчасною та необхідною, оскільки спрямована на оновлення професійних компетентностей педагогічних працівників спеціальних ЗЗСО / спеціальних класів ЗЗСО відповідно до сучасних освітніх реформ, забезпечення якісної реалізації Державного стандарту базової середньої освіти, упровадження ідей НУШ та гарантування конституційного права здобувачів освіти з ООП на якісну, сучасну й доступну освіту, що відповідає європейським стандартам і потребам сьогодення.

Цільова група: вчителі та асистенти вчителів спеціальних ЗЗСО / спеціальних класів ЗЗСО, які здійснюють освітній процес у другому циклі базової середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 год (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації Типової програми: зміст Типової програми обов'язково має бути адаптований суб'єктами підвищення кваліфікації відповідно до освітніх галузей та визначати перелік професійних умінь педагога з урахуванням категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів) учнів, зокрема в частині планування освітнього процесу, добору методів і технологій навчання, організації освітнього простору та реалізації корекційно-розвиткової складової.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева), дуальна, на робочому місці. Форму підвищення кваліфікації визначає суб'єкт підвищення кваліфікації.

Мета підвищення кваліфікації: удосконалення професійних компетентностей педагогічних працівників спеціальних ЗЗСО / спеціальних класів ЗЗСО щодо застосування сучасних підходів, методів і технологій у викладанні навчальних предметів (інтегрованих курсів) з урахуванням особливостей психофізичного розвитку та категорії (типу) особливих освітніх

потреб (труднощів) учнів / учениць задля забезпечення якісної освіти та їхньої подальшої соціальної адаптації.

Завдання підвищення кваліфікації:

1. Ознайомити педагогів із сучасними тенденціями організації освітнього процесу в спеціальних ЗЗСО / спеціальних класах ЗЗСО відповідно до Концепції НУШ і Державного стандарту базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти.

2. Сформувати здатності адаптувати та реалізовувати освітні програми з урахуванням особливостей психофізичного розвитку, категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів) й індивідуальних можливостей учнів / учениць з ООП у другому циклі базової середньої освіти.

3. Удосконалити компетентності щодо застосування компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, інтегративного та середовищного підходів; адаптації/модифікації змісту навчання відповідно до індивідуальних навчальних цілей з урахуванням динаміки розвитку здобувачів освіти; оцінювання, зокрема формувального оцінювання, вимірювання індивідуального прогресу учнів / учениць з ООП.

4. Розвинути здатності до проектування та реалізації програм подолання освітніх втрат учнів / учениць з ООП з урахуванням освітніх галузей та особливостей психофізичного розвитку здобувачів освіти.

5. Сформувати навички профорієнтаційної та кар'єрної підтримки учнів / учениць з ООП шляхом інтеграції кар'єрного консультування в освітній процес.

6. Удосконалити вміння створювати безпечне, здорове, спеціальне освітнє середовище та організовувати корекційно-розвитковий освітній процес з урахуванням соціально-психологічних, когнітивних, сенсомоторних, комунікативних та вікових особливостей учнів / учениць, а також готовності до педагогічного партнерства.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться визначено відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом МОН від 29.08.2024 № 1225: предметно-методична компетентність (А2), інформаційно-цифрова компетентність (А3), психологічна компетентність (Б1), компетентність педагогічного партнерства (Б3), інклюзивна компетентність (В1).

Очікувані результати підвищення кваліфікації. У результаті проходження підвищення кваліфікації педагогічні працівники спеціальних ЗЗСО / спеціальних класів ЗЗСО:

1. Знатимуть нормативно-правові засади організації освітнього процесу в спеціальних ЗЗСО / спеціальних класах ЗЗСО; особливості реалізації Концепції НУШ і Державного стандарту базової середньої освіти в умовах спеціальної освіти.

2. Умітимуть планувати й організувати освітній процес з урахуванням особливостей психофізичного розвитку та категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів) учнів / учениць; здійснювати педагогічну діагностику, аналізувати результати комплексної психолого-педагогічної оцінки психофізичного розвитку особи, проведеної фахівцями інклюзивно-ресурсного центру (далі – ІРЦ), та використовувати їх у щоденній педагогічній практиці; розробляти, реалізовувати та коригувати індивідуальну програму розвитку (далі – ППР) у співпраці з командою психолого-педагогічного супроводу.

3. Застосовуватимуть на практиці компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований, інтегративний та інші підходи в організації освітнього процесу; вмітимуть адаптувати та модифікувати зміст навчального матеріалу з урахуванням категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів); інноваційні освітні, цифрові та допоміжні технології, зокрема елементи штучного інтелекту в освітньому процесі спеціального ЗЗСО / спеціального класу ЗЗСО.

4. Будуть здатні організувати дистанційне та змішане навчання для учнів / учениць з ООП у спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО; створювати корекційно-розвитковий, безпечний і психологічно комфортний освітній простір; здійснювати формувальне оцінювання та вимірювати індивідуальний прогрес учнів / учениць з ООП.

5. Підвищать рівень професійної готовності до запобігання та подолання освітніх втрат учнів / учениць з ООП; надання профорієнтаційної та кар'єрної підтримки здобувачам освіти; реалізації педагогіки партнерства й ефективної взаємодії з батьками та фахівцями команди психолого-педагогічного супроводу.

6. Матимуть стійку мотивацію до подальшого безперервного професійного розвитку, здійснення рефлексії власної педагогічної діяльності та впровадження сучасних практик спеціальної освіти.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації: систему та критерії оцінювання результатів навчання визначає суб'єкт підвищення кваліфікації.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: за результатами виконання Типової програми суб'єкт підвищення кваліфікації визначає вид документа (свідоцтво, сертифікат тощо), що буде виданий слухачам. Технічний опис, дизайн, спосіб виготовлення, порядок видачі та облік виданих документів мають відповідати вимогам постанови КМУ від 21.08.2019 № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами).

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СПЕЦІАЛЬНОМУ ЗЗСО / СПЕЦІАЛЬНОМУ КЛАСІ ЗЗСО					
Тема 1.1. Особливості організації освітнього процесу в спеціальних ЗЗСО / спеціальних класах ЗЗСО у другому циклі базової середньої освіти	2	2	-	-	4
Тема 1.2. Інноваційні підходи й технології викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) у другому циклі базової середньої освіти з урахуванням особливостей психофізичного розвитку та категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів) учнів / учениць	-	4	-	-	4
Тема 1.3. Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти в спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО	-	2	2	-	4
Тема 1.4. Профорієнтація та кар'єрне консультування під час викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) у спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО	2	2	-	-	4
Разом за модулем	4	10	2	-	16
МОДУЛЬ 2. ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В СПЕЦІАЛЬНОМУ ЗЗСО / СПЕЦІАЛЬНОМУ КЛАСІ ЗЗСО					
Тема 2.1. Розбудова освітнього простору в спеціальних ЗЗСО / спеціальних класах ЗЗСО на засадах НУШ	2	2	-	-	4

Тема 2.2. Створення підтримуючого спеціального освітнього середовища	2	2	-	-	4
Тема 2.3. Реалізація педагогіки партнерства в спеціальних ЗЗСО / спеціальних класах ЗЗСО	-	2	2	-	4
Разом за модулем	4	6	2	-	12
Підсумкові заходи	-	-	-	2	2
Усього	8	16	4	2	30

3. ЗМІСТ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СПЕЦІАЛЬНОМУ ЗЗСО / СПЕЦІАЛЬНОМУ КЛАСІ ЗЗСО

Тема 1.1. Особливості організації освітнього процесу в спеціальних ЗЗСО / спеціальних класах ЗЗСО у другому циклі базової середньої освіти

Нормативно-правові засади організації освітнього процесу в спеціальних ЗЗСО / спеціальних класах ЗЗСО. Особливості реалізації Концепції НУШ, Державного стандарту базової середньої освіти в другому циклі навчання та виховання учнів / учениць спеціального ЗЗСО / спеціального класу ЗЗСО з урахуванням їхніх індивідуальних освітніх потреб. Розроблення освітньої програми та навчальних планів для спеціального ЗЗСО / спеціального класу ЗЗСО на основі Типової освітньої програми, Типового навчального плану з урахуванням особливостей психофізичного розвитку здобувачів освіти.

Ефективні вітчизняні та зарубіжні підходи до викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) з урахуванням корекційно-розвиткової спрямованості. Особливості викладання освітніх галузей для учнів / учениць з ООП з урахуванням категорії (типу) їхніх особливих освітніх потреб (труднощів).

Етичні та психолого-педагогічні виклики в спеціальній освіті. Практична та соціальна спрямованість навчання як ключова позиція сучасного освітнього процесу спеціального ЗЗСО / спеціального класу ЗЗСО.

Упровадження моделей дистанційного та змішаного навчання в спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО. Особливості адаптації освітнього процесу до умов цифрового середовища. Практичні аспекти організації дистанційного та змішаного навчання в спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО.

Тема 1.2. Інноваційні підходи й технології викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) у другому циклі базової середньої освіти з урахуванням особливостей психофізичного розвитку та категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів) учнів / учениць

Визначення потреб та можливостей учнів / учениць, з'ясування їхніх сильних і слабких сторін для засвоєння академічної та соціальної складових освітнього процесу. Методи виявлення труднощів у навчанні учнів / учениць з ООП. Різниця між навчальними потребами учня / учениці та поведінковими особливостями під час діагностування. Побудова індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти. Використання результатів комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи, проведеної фахівцями ІРЦ, для розроблення / коригування ІІР учнів / учениць з ООП.

Характеристики діяльнісного, особистісно орієнтованого, інтегративного, середовищного підходів в освітньому процесі спеціального ЗЗСО / спеціального класу ЗЗСО з урахуванням особливостей психофізичного розвитку й категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів) учнів / учениць. Реалізація компетентнісного підходу в умовах спеціальних ЗЗСО та спеціальних класів ЗЗСО. Шляхи реалізації індивідуального підходу в рамках дотримання універсального дизайну в навчанні.

Проблемне, проєктне, кооперативне навчання як інструменти розвитку освітнього потенціалу учнів / учениць з ООП. Технології інтегрованого навчання. Види інтеграції (внутрішньопрредметна, міжпредметна, транспредметна) в освітньому процесі спеціального ЗЗСО / спеціального класу ЗЗСО. Кейс-метод та STEM-освіта як засоби розвитку ключових компетентностей в учнів / учениць з ООП.

Принципи добору та структурування навчального матеріалу в спеціальних ЗЗСО / спеціальних класах ЗЗСО. Планування уроку з урахуванням категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів) здобувачів освіти. Множинні способи представлення навчального матеріалу, залучення до навчальної діяльності, демонстрації набутих знань, умінь і навичок учнями / ученицями спеціальних ЗЗСО / спеціальних класів ЗЗСО. Використання спеціальних методик і стратегій під час навчання здобувачів освіти відповідно до категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів) здобувачів освіти. Інноваційні освітні технології (інтерактивні, комунікативні, проєктні, інформаційно-комунікаційні, ігрові, адаптивні, артпедагогічні тощо). Сучасне навчально-методичне забезпечення для викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) у спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО. Добір та варіювання методів, прийомів, що відповідають особливостям психофізичного розвитку учнів / учениць, та різноманітних матеріалів за видом і складністю застосування адаптацій / модифікацій в освітньому процесі.

Подолання освітніх втрат в учнів / учениць з ООП з урахуванням освітньої галузі та особливостей психофізичного розвитку здобувачів освіти. Проєктування програм із запобігання та подолання освітніх втрат.

Тема 1.3. Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти в спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти під час навчання в спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО. Підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів / учениць з ООП. Основні функції оцінювання в спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО (діагностична, стимулююча, коригувальна тощо). Інструменти оцінювання поступу учнів / учениць з урахуванням особливостей їхнього розвитку та освітніх труднощів. Вимірювання прогресу розвитку комунікативних умінь, сенсомоторних навичок, навичок соціальної взаємодії, повсякденних життєвих навичок учнів / учениць з ООП тощо. Роль самооцінювання та взаємооцінювання для здобувачів освіти в спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО. Формувальне оцінювання як засіб вимірювання особистісного прогресу учня / учениці спеціального ЗЗСО / спеціального класу ЗЗСО.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів / учениць з ООП: згідно із загальними критеріями оцінювання; згідно із загальними критеріями оцінювання з адаптацією процесу оцінювання та/або змісту навчання відповідно до індивідуальних потреб учнів / учениць; відповідно до індивідуальних навчальних цілей (для учнів / учениць, навчання яких здійснювалось з модифікацією змісту навчального предмета (інтегрованого курсу) з урахуванням динаміки поступу здобувачів освіти та з адаптацією процесу оцінювання).

Адаптація процесу оцінювання відповідно до індивідуальних потреб учнів / учениць з:

- порушеннями зорової функції (використання шрифту Брайля, збільшеного шрифту, аудіозавдань, збільшення часу на виконання, адаптація візуальних матеріалів тощо);

- порушеннями слухової функції (візуалізація інструкцій, використання жестової мови, письмові відповіді замість усних тощо);

- порушеннями опорно-рухового апарату (пракис: загальний, ручний, артикуляційний, зорово-моторний, символічний, використання асистивних технологій (спеціальні клавіатури), усні відповіді замість письмових тощо);

- порушеннями інтелектуального розвитку (спрощення завдань (модифікація), оцінювання за індивідуальними критеріями, акцент на оцінці рівня оволодіння практичними діями й навичками тощо);

- розлади аутистичного спектра (чіткі візуальні алгоритми, мінімізація стресових факторів, оцінювання в окремому приміщенні тощо);

- порушеннями мовленнєвого розвитку (візуалізація інструкції, структурованість навчальних завдань, збільшення часу тощо) та інші.

Аналіз результатів моніторингу засвоєння навчального матеріалу, проектування ситуації успішного навчання та коригування освітнього процесу.

Тема 1.4. Профорієнтація та кар'єрне консультування під час викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) у спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО

Діяльність кар'єрного радника в системі спеціальної освіти. Місія кар'єрного радника в комплексному супроводі здобувачів освіти з ООП у другому циклі базової середньої освіти. Місце педагога в системі кар'єрного консультування та професійної орієнтації здобувачів освіти з урахуванням їхніх особливостей психофізичного розвитку та категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів). Інтеграція питань кар'єри у викладання навчальних предметів та інтегрованих курсів за різними освітніми галузями з урахуванням особливостей психофізичного розвитку та категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів) учнів / учениць. Методи дослідження інтересів, нахилів і можливостей з огляду на наявні психофізичні особливості розвитку учнів / учениць з ООП. Адаптація змісту навчальних програм різних освітніх галузей для розкриття професійного потенціалу учнів / учениць з урахуванням їхніх особливостей психофізичного розвитку та категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів), їхньої соціально-трудової реабілітації та підготовки до самостійної життєдіяльності. Характеристика засобів подання інформації про професії на уроках для учнів / учениць з урахуванням їхніх особливостей психофізичного розвитку та категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів).

МОДУЛЬ 2. ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В СПЕЦІАЛЬНОМУ ЗЗСО / СПЕЦІАЛЬНОМУ КЛАСІ ЗЗСО

Тема 2.1. Розбудова освітнього простору в спеціальних ЗЗСО / спеціальних класах ЗЗСО на засадах НУШ

Адаптація освітнього простору в спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО відповідно до особливостей психофізичного розвитку здобувачів освіти. Специфічні архітектурні та технічні рішення, що є критичними для учнів / учениць певної категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів). Принципи універсального дизайну, що реалізується в межах спеціального ЗЗСО / спеціального класу ЗЗСО. Зонування класу (навчальна, ігрова, ресурсна зони), структурування освітнього процесу в часі тощо.

Організація освітнього простору. Спеціальне матеріально-технічне оснащення і програмно-методичне забезпечення для здобувачів освіти з ООП. Використання адаптивних технологій навчання і розвитку, варіативних корекційно-розвивальних технологій, допоміжних та альтернативних засобів навчання, засобів допоміжної та альтернативної комунікації тощо.

Матеріально-технічні та цифрові засоби підтримки навчання. Спеціальні технічні пристрої, комп'ютерні програми та мобільні додатки для учнів / учениць з урахуванням особливостей їхнього психофізичного розвитку категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів). Комп'ютерні

навчальні програми для учнів / учениць з особливими освітніми потребами (відповідно до освітніх галузей та освітніх труднощів здобувачів освіти).

Використання штучного інтелекту в спеціальній освіті. Застосування штучного інтелекту в роботі з учнями / ученицями (з урахуванням освітньої галузі та категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів) учнів / учениць). Персоналізація навчання учнів / учениць з ООП за допомогою штучного інтелекту.

Ресурсна кімната в спеціальному ЗЗСО. Фокусування на практичних навичках та становленні соціальних відносин.

Тема 2.2. Створення підтримуючого спеціального освітнього середовища

Розуміння психологічних потреб учнів / учениць з урахуванням їхніх особливостей психофізичного розвитку крізь призму п'яти категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів): інтелектуальних, функціональних (сенсорних, моторних), фізичних, навчальних та соціоадаптаційних. Стратегії підтримки емоційного стану учнів / учениць у спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО.

Урахування психофізичних та інших індивідуальних особливостей розвитку учнів / учениць підліткового віку під час організації освітнього процесу в спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО. Специфіка пубертатного періоду.

Психологічна безпека та роль учителя. Особистісні якості вчителя, що є визначальними для створення атмосфери довіри й безпеки учнів / учениць. Запобігання сенсорному та психоемоційному перевантаженню учнів / учениць у спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО.

Правила, цінності та право вибору під час викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) у спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО.

Запобігання булінгу та дискримінації в учнівській спільноті спеціального ЗЗСО / спеціального класу ЗЗСО. Готовність педагога до психосоціальної самопідтримки та підтримки учасників освітнього процесу в кризових ситуаціях.

Тема 2.3. Реалізація педагогіки партнерства в спеціальних ЗЗСО / спеціальних класах ЗЗСО

Особливості реалізації суб'єкт-суб'єктної взаємодії між учасниками освітнього процесу в спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО. Ключові суб'єкти педагогіки партнерства: учень з ООП; вчитель (вчитель-дефектолог, вчитель-предметник); асистент вчителя; практичний психолог, батьки (законні представники); адміністрація закладу; фахівці ІРЦ (за потреби). Основні напрями реалізації педагогіки партнерства. Партнерство «вчитель – учень» (урахування індивідуальних можливостей і освітніх потреб учня / учениці; застосування особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів;

спільне визначення досяжних цілей навчання; позитивне підкріплення, підтримка мотивації, створення ситуації успіху тощо). Партнерство «вчитель – батьки» (регулярна комунікація щодо успіхів і труднощів дитини; залучення батьків до розроблення та реалізації ІПР; партнерство «вчитель – дитина – батьки» (надання психолого-педагогічної підтримки сім'ї; формування педагогічної компетентності батьків). Партнерська взаємодія членів команди психолого-педагогічного супроводу (командний підхід у плануванні освітнього процесу, зокрема корекційно-розвиткового; узгодженість дій усіх фахівців; спільний моніторинг розвитку учня / учениці; корекція освітньої траєкторії відповідно до динаміки розвитку тощо).

Форми та методи реалізації педагогіки партнерства в спеціальних ЗЗСО / спеціальних класах ЗЗСО. Умови ефективної реалізації педагогіки партнерства (толерантне, безпечне освітнє середовище; готовність педагогів до міждисциплінарної взаємодії; підтримка з боку адміністрації закладу; індивідуалізація та гнучкість освітнього процесу).

Ефективні технології підтримки батьків учнів / учениць з ООП з боку педагога та налагодження з ними співпраці. Співпраця з батьками та учнями / ученицями в умовах дистанційної взаємодії в спеціальному ЗЗСО / спеціальному класі ЗЗСО.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#top> (дата звернення: 12.01.2026).

2. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 12.01.2026).

3. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988 (Офіційний вісник України, 2017 р., № 1, ст. 22). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80> (дата звернення: 26.12.2025).

4. Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898: станом на 02.09.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/898-2020-п> (дата звернення: 26.12.2025).

5. Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр: постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 221. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.01.2026).

6. Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами для навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах освіти: постанова

Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 № 1289. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1289-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.01.2026).

7. Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти: наказ МОН України від 23.04.2018 № 414. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-18#Text> (дата звернення: 12.01.2026).

8. Про затвердження Порядку утворення та умов функціонування спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти: наказ МОН України від 22.08.2024 № 1182. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-24#Text> (дата звернення: 08.01.2026).

9. Деякі питання організації дистанційного навчання: наказ МОН України від 08.09.2020 № 1115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20> (дата звернення: 26.12.2025).

10. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України щодо забезпечення здобуття загальної середньої освіти в умовах воєнного стану : наказ МОН України від 17.06.2025 № 865. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/686/627/06e/68662706e6a29088502809.pdf> (дата звернення: 26.12.2025).

11. Про затвердження типової освітньої програми для 5–10 (11) класів спеціальних закладів середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами: наказ МОН України від 07.12.2021 № 1317. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-dlya-5-10-11-klasiv-specialnih-zakladiv-serednoyi-osviti-dlya-osib-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami> (дата звернення: 26.12.2025).

Основна література

1. Блеч Г. О., Шепічак О. О. Методичні основи корекційного навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку: українська мова: практ. посіб. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2025. 107 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747058/> (дата звернення: 29.12.2025).

2. Гладченко І. В. Методичні основи корекційного навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку: математика: практ. посіб. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2025. 130 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746746/> (дата звернення: 29.12.2025).

3. Компанець Н. М. Навчальна поведінка дитини з ООП: рівні поведінкового втручання: наук.-метод. посіб. Київ : Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2025. 88 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747310/> (дата звернення: 29.12.2025).

4. Мякушко О. І., Кожановська О. М. Методичні основи корекційного навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку: здоров'я, безпека та добробут : практич. посіб. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2025. 138 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746738/> (дата звернення: 29.12.2025).

5. Новик І., Мельничук В. Методичні рекомендації для закладів освіти щодо створення відповідних умов і привітної атмосфери для взаємодії учасників освітнього процесу і збільшення залученості батьків та опікунів / І.Новик, В. Мельничук. УІРО. 2022. 21 с. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/pryvitna-atmosfera.pdf> (дата звернення: 26.12.2025).

6. Новик І. М. Створення ресурсних кімнат у закладах загальної середньої освіти : методичні рекомендації. УІРО, 2022. 29 с. URL: <https://bit.ly/3CCDRRM> (дата звернення: 26.12.2025).

7. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами: методичні рекомендації / укладачі : Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ : УІРО, 2024. 40 с. URL: https://mon.gov.ua/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/dlya-fakhivtsiv/posibniki?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR3iRsVf1kD5kC57a8cVq7CAKfKqgvAga9CdzZwrIZwSaro8lsVaWverdc_aem_OiCZ5UsuFWaPPDBbHRFu9A (дата звернення: 26.12.2025).

8. Прохоренко Л., Бужинецька К., Бабяк О., Баташева Н. Інтеграція осіб з особливими потребами під час криз: психологічний та психотерапевтичний супровід : монографія. Київ : Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. 2025. 210 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747677/> (дата звернення: 29.12.2025).

9. Чеботарьова О. В. Методичні основи корекційного навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку: технології: практич. посіб. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2025. 186 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747057/> (дата звернення: 29.12.2025).

10. Чеботарьова О. В. Теорія та практика трудового навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах Нової української школи: монографія. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2025. 250 с. URL: <https://lnk.ua/MVwJzXQez> (дата звернення: 29.12.2025).

Додаткова література

1. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків: Видавництво «Ранок», 2019. 304 с.

2. Безпечна і дружня до дитини школа в контексті реформи «НУШ» / В. Пономаренко, Г. Воронцова, О. Сакович та ін. Київ: Алатон, 2020. 64 с.

3. Коллінз Б. Систематичне навчання учнів з помірними і важкими порушеннями. Львів: «Свічадо», 2019. 229 с.

4. Сухіна І. В. Методичні основи психологічного супроводу батьків дітей з ООП: формування резильєнтності: практ. посіб. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2025. 114 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747056/> (дата звернення: 29.12.2025).

5. Освіт'янам про розлади поведінки і РДУГ у підлітків. Онлайн-вебінар Катерини Явної, Центр здоров'я розвитку «Коло сім'ї». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=9AH6srPqN1M&list=PLPzY4QrFdCWO7cM9ppV6ZY1L-tK9Izddp&index=1> (дата звернення: 26.12.2025).

**Генеральний директор
директорату дошкільної
та інклюзивної освіти**

Алевтина ЛОТОЦЬКА